

комунікативної мережі є інтегрованість функцій АРМА у низку публічно-правових процесів. Процес взаємодії та спільної діяльності АРМА простежується не тільки протягом усіх процедур виявлення, розшуку, арешту, управління активами, а й у системі усієї вертикалі апарату держави. Динаміка появи нових нормативно-правових актів про взаємодію АРМА із державними, комунальними, самоврядними та приватними інституціями свідчить про необхідність розширення та унормування спільної діяльності у сфері менеджменту публічних активів. Втім, у деяких питаннях констатується дискусійність та невідповідність окремих положень Закону про АРМА та інших норм, що потребує врегулювання на рівні законопроектної діяльності.

1. Деякі питання надання Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, доступу до інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України: Наказ; НА управління активами від 19.09.2018 № 291/771. База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1167-18> (дата звернення: 14.11.2019).

2. Звіт про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2018 рік. URL : <https://arma.gov.ua/files/general/2019/04/15/20190415170302-74.pdf> (дата звернення: 13.11.2019).

3. Звіт про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2017 рік. URL : <https://arma.gov.ua/files/general/2018/06/06/20180606134642-24.pdf> (дата звернення: 14.11.2019).

Шиян А. Г.

старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ

3 травня 2022 року Верховна Рада України (далі – ВРУ) прийняла закон № 2236-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» [1]. Цим Законом внесені зміни та доповнення до ст. ст. 183, 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), а також його доповнено новим розділом IX-2, який отримав назву «Особливості співробітництва з Міжнародним

кримінальним судом» (ст.ст. 617-636) [2]. Окрім цього, ним внесені певні зміни ще й до деяких інших законів України, а саме Кримінально-виконавчого кодексу 2004 року, «Про попереднє ув'язнення» 1994 року, «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» 1994 року.

Аналіз внесених змін та доповнень до КПК України свідчить, що їх метою є поширення юрисдикції Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) на громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію цього суду, були підпорядковані та/або діяли з метою здійснення збройної агресії проти України:

- на підставі рішень (наказів, розпоряджень тощо) посадових осіб, військового командування, або органів державної влади російської федерації або іншої країни, що здійснювала агресію;
- сприяли здійсненню збройної агресії проти України на підставі зазначених рішень.

МКС існує з липня 2002 року, діє постійно. Заснований на підставі Римського статуту, який був прийнятий в 1998 році. Він може здійснювати переслідування конкретних осіб, які відповідальні за геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності, злочини агресії та екоцид, учинені після набрання чинності Римським статутом. Розташований в місті Гаага (Нідерланди), але за рішенням суду засідання можуть відбуватися в інших місцях. Учасниками МКС можуть стати лише ті держави, які ратифікували Римський статут. Злочини, вчинені громадянами держави або на її території, стають підсудними МКС також тільки після ратифікації цього статуту.

Римський статут визначає структуру МКС, його юрисдикцію та коло діяльності. Як міжнародний договір він був ухвалений на дипломатичній конференції 17 липня 1998 року в Римі. На цей час його підписали 137 країн, а ратифікували – 124. Україною він підписаний 20 січня 2000 року, але до сьогодні ВРУ його не ратифікувала. Однак, не дивлячись це, Римський статут передбачає можливість визнання Україною юрисдикції МКС. Крім цього, особливістю діяльності МКС на території України є те, що він може брати до свого провадження справи не тільки за зверненням держави-учасниці, а й з власної ініціативи (наприклад, коли підозрювана особа перебуває під юрисдикцією держави і остання не хоче або в силу якихось причин не може здійснювати щодо неї розслідування та належне кримінальне переслідування).

Положення розділу IX-2 КПК України визначають: обсяг і порядок співробітництва з МКС (ст. 617 КПК), центральні органи України щодо співробітництва з МКС (ст. 618 КПК); інститут консультацій з МКС (ст. 619 КПК); порядок передачі кримінального провадження МКС (ст. 620 КПК), порядок виконання прохання МКС про надання допомоги, яке стосується проведення процесуальних дій (ст. 621 КПК); забезпечення конфіденційності

та захисту відомостей, що стосуються національної безпеки України, під час співробітництва з МКС (ст. 622 КПК); порядок вжиття заходів для забезпечення збереження доказів на території України на прохання МКС (ст. 623 КПК), порядок виконання МКС функцій на території України (ст. 624 КПК) та інші норми, які стосуються механізму співробітництва.

Ці положення покладають на Україну та МКС взаємні обов'язки у сприянні притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочини, що підпадають під юрисдикцію цього суду, а також їх покарання. Так, Україна на прохання МКС може здійснювати необхідні заходи щодо: надання допомоги; тимчасового арешту; арешту і передачі особи; інших прохань, з якими МКС може звертатися згідно з Римським статутом. У свою чергу, МКС у випадках, передбачених КПК України та Римським статутом, може виконувати запити (прохання) компетентного органу про надання допомоги, які були подані через центральний орган України.

Запити (прохання) про надання допомоги складаються слідчим за погодженням з прокурором, самим прокурором або судом у письмовій формі відповідно до правил, передбачених ст.ст. 551, 552 КПК України. Крім цього, запит (прохання) повинно бути перекладено на одну з робочих мов, яка використовується в діяльності МКС. Запити (прохання) можуть стосуватися лише кримінальних проваджень щодо злочинів, які підпадають під юрисдикцію МКС, або інших тяжких та особливо тяжких злочинів. Центральний орган і компетентні органи України можуть використовувати відомості щодо злочинів, які підпадають під юрисдикцію МКС, або інших тяжких та особливо тяжких злочинів лише з дотриманням умов, визначених МКС, або державою, що надала МКС такі відомості.

Центральними органами України щодо співробітництва з МКС є Офіс Генерального прокурора, а також Міністерство юстиції України. Офіс Генерального прокурора забезпечує співробітництво з МКС під час досудового розслідування та судового розгляду, а Міністерство юстиції України – під час виконання вироків чи інших рішень МКС, ухвалених за результатами розгляду справи. Взаємодія з МКС цими центральними органами України здійснюється як безпосередньо, так і дипломатичним шляхом.

Перші кроки співпраці України з МКС, незважаючи на відсутність ратифікації Римського статуту, та виходячи з підстав здійснення юрисдикції МКС, розпочато ще у 2014-2015 роках. Тоді ВРУ відповідно до положень п. 2 ст. 11 п. 2, 3 ст. 12 Римського статуту у Заяві від 25.02.2014 № 790-VII було визнано юрисдикцію МКС у злочинах проти людяності [3], а у Заяві від 04.02.2015 № 145-VIII – у злочинах проти людяності та воєнних злочинів, вчинених вищими посадовими особами російської федерації і керівниками терористичних організацій так званих «ДНР» та «ЛНР», що затверджено Постановою ВРУ [4].

З моменту повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року на

територію України питання створення цілісного кримінального процесуального порядку співпраці України з МКС набуває важливого значення, про що, насамперед, свідчать статистичні дані вчинених воєнних злочинів. Так, за даними Офісу Генерального прокурора станом на 19.04.2024 року зареєстровано 130365 злочинів агресії та воєнних злочинів, найбільшу частку з яких становить порушення законів та звичаїв ведення війни [5].

28 лютого 2022 року прокурор МКС Карім Хан, висловлюючи своє занепокоєння стосовно подій, що відбуваються в Україні, заявив про необхідність якомога швидкого початку розслідування ситуації в Україні. Зокрема, він впевнений про наявність обґрунтованих підстав uważати, що в Україні протягом цих подій були вчинені як ймовірні воєнні злочини, так і злочини проти людяності [6]. Надалі відслідковування ситуації в Україні, робочі поїздки слідчих груп МКС, їх участь в ексгумації трупів, інших форм збирання доказів, тісна співпраця суду з Офісом Генерального прокурора стали підставою для укладання Угоди між Кабінетом Міністрів України та МКС від 23 березня 2023 року про створення Офісу МКС в Україні [7]. З початку вересня 2023 року в Києві польовий Офіс МКС, який за межами Гааги є найбільшим, започаткував свою роботу. У цьому взаємозв'язку Генеральний прокурор Андрій Костін зазначив, що це нова глава співпраці, яка допоможе посилити взаємодію між Україною та МКС [8].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що зусиллями України та міжнародної спільноти зараз будується надійний правовий механізм співпраці України з МКС, який в майбутньому дозволить відновити справедливість і притягнення до відповідальності представників країни-агресора та інших осіб за вчинення масових, жорстоких злочинів на території України. Для нашої держави це також стане необхідним етапом на шляху ратифікації Римського статуту.

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. ст. 88.

3. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25.02.2014 №790-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 230.

4. Постанова Верховної Ради України про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» від 04.02.2015 № 145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 12. Ст. 77.

5. Злочини вчинені в період повномасштабного вторгнення рф. Офіс Генерального прокурора. Офіційний веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/>.

6. Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: «I have decided to proceed with opening an investigation.» International Criminal Court. 28 February 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-situation-ukraine-i-have-decided-proceed-opening>.

7. Угода між Кабінетом Міністрів України та Міжнародним кримінальним судом від 23 березня 2023 року про створення Офісу Міжнародного кримінального суду в Україні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_001-23#Text.

8. У Києві розпочав роботу польовий офіс Міжнародного кримінального суду. Офіс Генерального прокурора. Офіційний веб-сайт URL: <https://gp.gov.ua/>.

Юнацький О. В.

доцент кафедри приватної охоронної
діяльності Національного університету
«Запорізька політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИТУАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття «ситуація», «ситуаційний підхід» є закономірним явищем не тільки у криміналістиці, а й у інших науках, в тому числі і у кримінальному процесі. Необхідність застосування ситуаційного підходу як об'єкту криміналістичного вивчення обґрунтовується, перш за все, встановленням різних джерел інформації, що пов'язані зі злочинною діяльністю.

Слід зазначити, що злочинна діяльність – це діяльність кримінальних осіб, що пов'язана з підготовкою та вчиненням злочину, а криміналістична являє собою правозастосовну діяльність, що спрямована на припинення, вивчення мотивів вчинення злочину, розроблення методів протидії діям злочинців. Зазначені об'єкти мають різні цілі та завдання, а також ситуації, що складаються в результаті їхньої діяльності в процесі роботи з інформацією, що пов'язана із вчиненням злочину. Саме пізнання взаємозв'язків між цими об'єктами і є для криміналістики найважливішим завданням.

У процесі виконання цього завдання одним із перспективних є ситуаційний метод (підхід), який дозволяє диференціювати усе різноманіття ситуацій, що виникають як у процесі злочинної, так і в процесі правозастосовної діяльності. Цей метод також дозволяє розробляти рекомендації технічного, тактичного та методичного характеру з метою вирішення завдань кримінального судочинства [1, с. 76]. Крім того, застосування ситуаційного методу може бути спрямовано як на сукупність елементів ситуації, так і на окремі її частини, що дозволяє зробити аналіз